

# Küreselleşme, Avrupa Birliği ve Eğitim

Semiha ŞAHİN\*

## ÖZET

Küreselleşme çoğunlukla ekonomik yönüyle ele alınırken özellikle son dönemlerde toplumsal ve kültürel yönüyle de üzerinde en çok durulan konulardan biri haline gelmiştir. Toplumlar üzerinde etkisini hızlı bir şekilde sürdüren bu dönüşüm ve yeni dünya düzeninde Türkiye yerini almak istemektedir. İçinde barındırdığı uluslar, diller ve kültürel çeşitliliğiyle AB küreselleşen dünyanın önemli güç odaklarından biri durumundadır. Türkiye'nin AB'ye giriş çabası bu yönüyle küreselleşen dünyada yerini alma çabasıdır. Bu çalışmada küreselleşme, küreselleşmenin sosyo-kültürel yönü, AB ve Birliğin üzerinde durduğu insan nitelikleri, günümüzde eğitimin rolü, yeni eğitim anlayışları ve yeni eğitim yapılanmaları irdelenmektedir.

**Anahtar Kelimeler:** Küreselleşme, Avrupa Birliği, eğitim.

## ABSTRACT

Globalization, while being dealt with its economic aspect in general, has become one of the most emphasized issues with its social and cultural aspects especially in recent times. Turkey also demands to take its position in this transformation which continues its effect on societies at high speeds and in the new world order. With the variety of nations, languages and cultures which it accomodates in itself, The European Union is in the status of one of the primary power focuses of the globalizing world. Turkey's effort to enter the European Union is the effort to gain its position in the globalizing world in that aspect. In this research, globalization, the socio-cultural aspect of globalization, The European Union and the qualifications of human beings emphasized by the Union, the role of education at present, new education concepts and new educational structures are examined.

**Keywords:** Globalization, The European Union, education.

## GİRİŞ

Ekonomik alanlarda büyük pazar, sosyo-kültürel anlamda evrensel normlarda gündelik yaşamdaki standartlaşmayı ifade eden küreselleşmenin kökeni eski çağlara gitmektedir (TÜSİAD, 1998). Özellikle kapitalizmle birlikte son yüzyıllarda hızlanıp yavaşlayarak gelişen küreselleşme ilk kez İngiliz iktisatçı Foster tarafından 1883'de bir makalede kullanılmış (Acar ve Yavuz, 1998), son yıllarda da hız ve derinliğini arttırmıştır.

Ekonomik olarak ortaya çıkan küreselleşme kavramı üzerinde tam bir görüş birliği olmamakla birlikte, küreselleşme daha çok sermayenin dünya üzerindeki dolaşımının, tek tek ülkeler üzerinde değil, küresel düzeyde gerçekleşmesidir (Tezcan, 1998). Daha genel bir şekilde küreselleşme; ekonomik ilişkilerde yaygınlaşma ve gelişme, ideolojik ayrımlara dayalı kutuplaşmaların çözülmesi ve liberalleşme, kültürlerin, inançların, ideallerin

\* Semiha Şahin, Yrd.Doç.Dr., DEÜ Buca Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Bölümü, İzmir. Semiha.sahin@deu.edu.tr

sınırlar dışına taşarak daha fazla benzeşmesi, her türlü değer ve birikimin devlet sınırları dışına taşarak dünya çapında yaygınlaşmasıdır (TÜSİAD, 1998). Sarıbay (1999), küreselleşmeyi yerel olanın evrenselleşmesi, evrensel olanın yerelleşmesi olarak tanımlamıştır. Smith'e göre küresel kültür, bol ürün yelpazesi, etnik yerel motifler ve bunların oluşturduğu genel insani değer ve ilgilerin bir arada bulunduğu ve iletişim sistemleriyle bağlantılı yeni bir düzendir (Baştürk, 2003).

Çin, Hindistan, Endonezya ve Brezilya gibi ekonomik güçlerin ortaya çıkması, teknoloji devrimi gibi süreçler ekonomik ve sosyo-kültürel alanlarda değişimi gündeme getirmiştir. Bilişim, iletişim ve ulaşımda ortaya çıkan teknolojiyle artık dünyanın hiçbir yeri birbirine uzak değildir ve insan ilişkileri, davranışları, arzuları, tüketim biçimleri benzeşmeye başlamaktadır. Sanayi üretiminde coğrafi dağılım artmış, yabancı sermaye yatırımları yaygınlaşmış, sınırlar ötesi firmalar arasında ortak projeler üretilmesi hız kazanmış, dolayısıyla üretkenlik artmış ve pazarlama sorunu gündeme gelmiştir (Şeylan, 1994). Bu süreçte uluslararası ve ulusları aşan bir siyasal kültür gelişmeye başlamıştır.

Küreselleşme sürecini kapitalizmin yeni adı olarak büyük güçlerin ekonomik ve siyasal güç mücadelesi olarak görenlerin sayısı azımsanamayacak kadar çoktur. Küreselleşme ideolojik bir kavramdır ve evrenselleşmeyle eş anlamlı tutularak asıl amacı gizlenmekte; küreselleşmeye karşı olanın evrenselleşmeye de karşı olacağı düşüncesi vurgulanmaktadır. Evrensellik, insani değerler, insan hakları, özgürlük, eşitlik bilinci, kültür ve felsefi-bilimsel-estetik alanı ifade eder. Kapitalist küreselleşme, ekonomik boyutun dünyaya yayılması ve politik, ideolojik yönleri kendi gereksinimleri doğrultusunda kullanmasıdır (Baudrillard, 1999). Bu Irak Savaşı'yla kendini göstermiş ve bu doğrultuda AB'de de farklı yaklaşımlar ve uygulamalar görülmüştür. Bu anlamda Batı, bilim ile teknolojinin yanında insan hakları ve demokrasi konusunda da belirleyici olmak istemekte ve bu noktada küreselleşmenin sonuçlarından sorumlu olmaktadır (Erkızan, 2002).

Karşı konulmaz bir süreç olarak gösterilen küreselleşmeyle egemen güçlerin hiyerarşideki yerlerini koruyacakları kesindir. Bu anlamda küreselleşme bir sınıf mücadelesidir ve iyinin durumunu daha iyi, kötünün durumunu da daha kötü hale getireceği hesaba katılmamaktadır (Amin, 1997). İşsizlik, gelir dağılımındaki

adaletsizlik gibi bunu kanıtlayan bir çok olgu vardır. Kaldı ki, küreselleşmede "toplamanın çıkarı her tek ülkenin ya da firmanın çıkarı ile özdeşdir" ilkesi pek gerçekleşmemekte; iki taraf eşit değilse yarışma bir taraf için yıkıcı sonuçlar vermektedir (Şeylan, 1994).

### Küreselleşmenin Kültürel Yönü

Küreselleşme sadece ekonomik değil, siyasal ve sosyo-kültürel öğeleri temelden etkileyerek onlara yeni içerikler kazandırmaktadır. Küreselleşme sanat ve insanların tüketim alışkanlıkları gibi bütün kültürel dokuları derinlemesine etkilemekte, yeni teknolojilerin kullanımıyla yeni kültürel kodlar tüm dünyaya rahatlıkla yayılmakta; (Baştürk, 2003) ekonomik, siyasal ve kültürel düzeyde dünya toplumlarının benzeşmesi gündeme gelmektedir.

Bununla birlikte Baudrillard (1999) her kültürün evrenselin içinde kaybolacağını, özgünlüğünü kaybedeceğini -yer altına girerek- ve Batı'nın kendi kültürüne özgü şekilleneceğini belirtmektedir. Nitekim, Erovizyon örneğinde Türkiye, kendi öz kültür öğelerini Batı kültürü içinde eriterek onların hoşlanacağı tarza dönüştürmüş ve bu tür çalışmalar puan toplamıştır. Zaten küresel kültüre yapılan en radikal eleştiri küreselleşmenin kültürel motifleri kullanarak, kendi emperyalizmini yarattığı ve bu durumun sömürgecilikle aynı olduğudur (Baştürk, 2003). Bu anlamda günümüz küreselleşmesi kendi çizgisi dışında kalan her şeyi kendi çizgisine getirmekte, demokrasi idealizasyonunu buğusu ile kimlikler yeniden tanımlanmakta ve bunlara yenisi eklenmektedir. Kapitalist uygarlık her türlü kültürü yok ediyor veya yok edinceye kadar marjinalleştiriyor, onun yalnız tüketiciye gereksinimi vardır (Kılıçbay, 2002).

Ancak, Smadja'ya (1999) göre, küreselleşmenin kaygı verici ya da istikrarı bozucu etkisinden hoşlanmadık diye bu durum ortadan kalkmayacak, teknolojik devrim nedeniyle geri döndürülemeyecektir. Kaldı ki, küreselleşme karşıtlarının bir kısmı bu sürece karşı çıkarlarken aslında kendi alternatif küreselleşme projeleri için bir altyapı oluşturma sürecindedirler (Kömeçoğlu, 2002). Asıl sorun küreselleşme sürecinin etiklerinin nasıl olumlu yönetileceğidir. Bu özellikle, unutulmuş ve yoksun bırakılmış bölgeler için önemlidir.

Kaldı ki, Chomsky ve Bauman'a göre, topluluk güvensiz olan dış dünyaya karşı güven duygusudur, fakat bedeli özgürlüğü kısıtlamaktadır. Güvenlik adına abartılı vurgular bağımsızlık için bir tehlikedir. Bununla birlikte

güvenlik ve özgürlük kavramları insanlar için yaşamsaldır ve dengeyi kurduracak mutlak bir çözüm yoktur (Keyman, 2002). Bu anlamda süreçte bölgesel alanlarda bir çok ulus ekonomik temelli anlaşmalarla bütünleşme sürecine girmektedirler. Bunların en önemlilerinden birisi AB'dir.

### **Küreselleşme Süreci, AB ve Türkiye**

Bir taraftan mikro ulusçuluk yaygınlık kazanırken, zengin, gelişmiş ve ileri toplumlarda ulusal devletin aşımaya başladığını gösteren kapsamlı bütünleşme deneyimleri yaşanmaktadır (Şeylan, 1994). Bu deneyimlerden birisi de mal, insangücü ve düşüncenin serbest dolaşımına olanak sağlayan AB'dir.

Japonya ve ABD'den gelen ekonomik tehditlere karşı kurulan AB, iç pazarın ötesinde "çoğul Avrupa'lara" sahip yönetsel, hukuksal, siyasal ve kültürel bir formasyon oluşturma sürecindedir (Kömeçoğlu, 2002). AB'de kültürel yapıdan, siyasal ve ekonomik sisteme kadar bir çok alanda dışa açık bir bütünleşme yaşanmaktadır.

Avrupa düşüncesi, iç ve dış bölünmeler, hegemonya isteği, ekonomik güçler, özellikle çok bölünmüşlük ve egoist eğilimler karşısında daha genel ve işbirlikçi yaklaşımı gerektirmektedir. Temel değerleri paylaşmak, başka ülkelerin insanlarına saygılı olmak, işbirliği ve dayanışma anlayışı AB'nin temel felsefesidir (Çelik, 1995). Hutton'a göre, AB'de ortak toplumsal ve çevresel haklar kayıt altına alınarak sermayenin iş koşulları, ücret ve çevre standartları bakımından bir AB ülkesini diğerine göre kullanmasının önüne geçilebilir (Çoban, 2002).

1989 öncesi parasal birlik gerçekleştirmeye çalışan AB'nin genişlemesi Sovyetler Birliği'nin çökmesinden sonra başlamıştır. Tüm merkez ve Doğu Avrupa- Akdeniz ülkeleri AB üyeliğinin yüklediği tüm sorumlulukları yerine getirmek için çaba göstermekte ve üyeliğe girebilmek için çalışmaları yoğun bir şekilde devam ettirmektedirler. Belirtilen anlaşmalarda öngörülen koşulların gerçekleşmesi durumunda, yaklaşık 2015 yılında, Fas'dan Sibiry'a kadar uzanan bir alanda sanayi mallarının ticareti tamamen serbest olacaktır (Togan, 2002).

Ticari blokların var olduğu bir dünyada, ticari gruplardan birine üye olmayan gelişmekte olan bir ülkenin, malını satması giderek güçleşmekte ve pazar bulmak, kazanılması gereken bir ayrıcalık haline gelmektedir (Zencirkıran, 2003). Bu durumda, Türkiye

AB'ye girmek için istekliliğini göstermekte ve gerekli çalışmaları yapmaktadır. Helsinki'de 1999 yılında Türkiye'nin AB'ye giriş için adaylığı kabul edilmiştir. Gümrük Birliğinin kurulmasıyla Türkiye ile AB arasında sanayi malları serbestçe dolaşmaktadır. AB üyeliği gerçekleştiğinde ise Türkiye AB kurallarının tamamının yükümlülüğü altına girecektir (Togan, 2002).

### **AB ve Eğitim Politikaları**

Küreselleşme, ülkelerin ekonomi alanında olduğu gibi eğitim alanında da bir araya gelmelerini, birbirlerinin deneyimlerinden yararlanmalarını ve ortak projeler üretmelerini zorunlu kılmaktadır. Geleceğin toplum biçimleri eğitim sistemleri içinde yetişecek insan tipine göre şekillenecektir (Çelik, 1995).

Avrupa'da her ülkenin kendi tarihi ve kültürel mirası korunurken, ülkeler arası okullarda ve kültürlerde ortaklıklar da özendirilmektedir. Avrupa kurumları 1951'den beri eğitim üzerinde durmuştur fakat, AB ile birlikte ortak proje ile eğitim ağları genişletilmiş ve üzerinde en çok durulan konular yaşam boyu eğitimle mesleki eğitim olmuştur. Bu süreçte ortak bir dil eğitimi önem taşır. Öğrenci, uzman ve öğretmenlerin karşılıklı olarak üye ülkeler arasında geçişleri sağlanır. Bu anlamda, Sokrates ve Leonardo da Vinci adlı iki tür eğitim programı vardır. Sokrates programı üye devletlerin kültürleri, gelenekleri ve dillerinin öğrenilmesini, AB'de siyasi, ekonomik ve yönetsel konuların daha iyi anlaşılmasını sağlayacak öğretim malzemelerinin hazırlanmasını, uluslar-ötesi işbirliğinin gelişimini ve deneyim alışverişlerini özendirmeyi amaçlar. Leonardo da Vinci programının başlıca amacı ise mesleki eğitim düzeyini yükselterek teknoloji ve sanayideki gelişmelerden yararlanılmasını sağlamaktır. Okul ve iş dışında bu program, kültürel, toplumsal veya başka bir alanda ortak bir proje yürüten diğer gençlerle tanışılmasını sağlar. Program Avrupalı gençlere, vatandaşlara daha yakın, dayanışmanın daha fazla genel kabul gördüğü ve farklılıklara saygı duyulan bir Avrupa kurmaları için daha fazla fırsat sunulması amacını taşır (Cresson, 2003). Avrupa'da 15-25 yaşları arasındaki gençlerin dil ve kültür, sanat, çevre, çocuk ve yaşlılar ile ilgili projeler, ırkçılık ve uyuşturucuyla mücadele, kâr amacı gütmeyen gençlik organizasyonlarında bilgilerini genişletmeleri ve çalışmalar yürütmeleri amacıyla gençlik programları uygulanmaktadır (Türk, 2003).

Avrupa ülkeleri merkezietçi anlayıştan yerele geçmek, okulları geliştirmek, okul sistemleri arasında dayanışma sağlamak için bir değişme sürecine girmişler, okullara daha fazla özerklik verilmesi konusunda görüş birliğine varmışlardır. Üye ülkelerin dil ve kültürel yapısına, eğitim sistemi ve öğretimin içeriğine saygı önemlidir. Verilen eğitimle bir Avrupa kimliği mi oluşturmalı, yoksa farklı kimlikleri mi korumalı sorusuyla birlikte Avrupa eğitim sistemleri ortak bir Avrupa kimliği oluşturma çabasındadırlar. Bununla birlikte, Avrupa'da her eğitim sisteminin farklı biçimde örgütlendiği de görülmektedir (Çelik, 1995; Peck, 1997).

Türkiye, AB eğitim programlarına katılmak için ilk başvuruyu 1995'te yapmış; birtakım nedenlerle katılım engellenmiş ve nihayet 25.2.1999 tarihinde öneri Avrupa Parlamentosunca kabul edilmiştir. AB gençlik programı içinde yürütülen beş temel eylem bulunmaktadır. AB adayı Türkiye bunlardan "değişim", "gönüllü hizmetler" ve "destek önlemleri" etkinliklerine katılabilmektedir (Türk, 2003).

#### **Küreselleşme, AB ve Yeni İnsan Nitelikleri**

Küreselleşme diye nitelendirilen yeni dünya düzenini gerektiren nedenlerin başında teknolojik dönüşüm vardır. Teknolojik devrimin en belirgin özelliği bilginin odak noktası haline gelmesidir. Teknolojinin ham maddesi de ürünü de bilgidir (Şeylan, 1994). Teknoloji devrimi bireyden beklenen mesleki, eğitsel bilgi ve becerileri kökten değiştirmiştir.

Bilgisayar, zihinsel eylemler, bilgi üretimi önem kazanmıştır. El-kol becerisi ile çalışan mavi yakalı işçiler yerini akıllı makineleri kullanma, analiz etme, problem çözme niteliklerine sahip bilgi yoğun işçilere bırakmaktadır. Diğer bir deyişle kol gücünden beyin gücüne geçilmekte (Şimşek, 1997), sanayi toplumundaki emekçiler, eğitici, tasarımcı, teknoloji üreticisi gibi mesleki formasyonlara sahip seçkinler grubuna dönüşmektedir (Şeylan, 1994). İş dünyasının eğitime önem vermesi ve sisteminin kendisini yenilemesi için girişimleri de bunun içindir.

Geniş anlamda küreselleşme ve küreselleşmenin bir sonucu olarak, AB yetişmiş insan gücüyle birlikte, tüm insanlarda içinde bulunulan durum ve koşulların gereğini yerine getirebilme yeterlik ve becerilerini aramaktadır. Bilimselliği hazmetmiş, bunların çeşitli bilgi alanlarına, her türden olaya ve olguya göre ne zaman, nasıl kullanılacağını saptayıp uygulayabilen, eleştiren, sorgulayan, araştıran, çözümler üretebilen, yaratıcı, hoşgörülü,

hümanist, demokratik, sanatsever ve çevre dostu insana gereksinim vardır (Kale, 1998). Düşünmeyi öğrenme becerisi kazanmış, ezberle merakı sönmemiş (Bektur vd., 1997), esnek, değişik durumlara uyum sağlayabilen, işinde yatay ve dikey geçişlere uygun, çok yönlü, sürekli öğrenen, potansiyellerini üst düzeyde geliştiren gelişmiş insanlara gereksinim olacaktır. Bilgi depolamış insanın yerini bilgiye ulaşma yollarını bilen ve bunları kullanabilen insanlar almalıdır (Ünal, 1999).

#### **Eğitime Düşen Görevler**

Küreselleşmede kültürel boyutun bir kesiti eğitimidir ve gelişmeler karşısında yeni tutum ve değerlerle donanmış bireyler eğitim yoluyla sağlanacaktır. Değişim devam edecek ve Auden'in belirttiği gibi "yarının yeni dünyasında her şey başka türlü yapılacaktır". 21. yüzyılda eğitim çok farklı olacaktır (Sezal ve Erkan, 1996). Bu anlamda Türkiye'deki eğitimi sorgulamak ve yeni eğitim değer ve anlayışlarını vurgulamak yerinde olacaktır.

#### **Türkiye'de Eğitim**

Türkiye'de geleneksel eğitim süreci içinde ezberci eğitim anlayışıyla, toplumun ekonomisine ve toplumsal yapısına yeterince katkı sağlayamayan, yapıyı değiştirip yenileyemeyen, yaratıcılığı körelmiş, hayalleri kurutulmuş, var olan yapıya pasif uyum sağlamış bir insan tipi ortaya çıkmaktadır. Bugünkü suskun toplum bunun bir sonucudur denilebilir. Toplum bu tip bireylerden oluşunca, düzen yalnızca toplumunun gereksinimlerini karşılamaya yönelebilmekte ve dış dünya ile rekabetten kopabilmektedir. Bu durumda, eğitim toplumun itici gücü değil, çıkmazın kaynağı ve besleyicisi olabilmekte, düzenin bataklığını oluşturabilmektedir (Bektur vd., 1997).

Türkiye'de en iyi okullarda bile yalnızca akademik başarı üzerine odaklanılmakta, çocukta doğal olarak var olan öğrenme merakı köreltilmekte, en temel yaşam becerilerinden yoksun "cahil insanlar" yetiştirilebilmektedir. Geleneksel yöntemlerle öğrencileri düşündüren, araştırmaya yönelten etkinlikler sunulmadığı için, bilgi kullanma, sorun çözme becerisi olmayan öğrenciler ezberledikleri yüzeysel bilgilerle mezun olmaktadır (Açıkgöz, 2003).

Çoklu zeka kuramına göre okullar, farklı ilgi, yetenek ve gereksinimlere yanıt verebilecek kurumlar olmalıdır. Türkiye'de, Gardner'ın belirttiği sekiz zeka türünden yalnız ikisi (dil ve mantıksal) dikkate alınarak eğitim mekanizması işletilmekte ve diğer zeka türleri eğitim dışı bireysel çabalarla yürütülmektedir. Küresel

devrimden sağ çıkabilmesi için Türkiye’de acilen diğer zeka türlerini kapsayacak yapısal değişime gidilmesi gereklidir (Şimşek, 1997).

Son zamanlardaki değişim eğilimleriyle devletin eğitim üzerindeki sürekli belirleyiciliğinden, sermayenin belirleyiciliğine geçiş olmakta, toplumun alt gelir kesimi, orta ve daha çok yüksek eğitimden yararlanmadığı için orta ve yüksek eğitime yapılan harcamalarla devletin kaynakları belirli bir kesimin yararına harcanmakta ve bu eşitsizliğe neden olmaktadır (Ercan, 1999).

AB’ye aday ülke olan Türkiye’de eğitimin ön plana alınması, bilgi çağının insan niteliklerini gerçekleştirebilecek bir eğitim sisteminin oluşturulması, buna yönelik politika ve stratejilerin geliştirilmesi gerekmektedir. Ulus devletten çok kültürlü topluma geçmeye yönelik dönüşümü kavrayarak, Türkiye’yi renkli ve zengin bir inançlar ve kültürler mozayığı haline getirecek politika ve stratejiler geliştirilmelidir (Şimşek, 1997). Buna göre, Eisenhower’in dediği gibi “tarihin rayları üzerine yatarak geleceğin treninin kendilerini ezip geçmesini bekleyen...” akıl ve yürek yoksunu bireyler yerine İbsen’in “kendilerini geleceğe hazırlayanlar doğru yoldadır...” düşüncesine sahip bireyler yetiştirilmelidir (Horozoglu, 1998).

#### Yeni Eğitim Değer ve Oluşumları

Yapısal, yönetsel, eğitim programları ve öğretimi açısından AB’ye giriş sürecindeki Türkiye’de bir çok değişime gereksinim vardır. Bunlar yönetim kültüründen, öğrenen okullara, yeni öğretim anlayışlarına ve yaşam boyu eğitime kadar uzanan bir süreçtir ve bu süreçte okulun ve öğretmenin rollerinde bir dönüşüme gereksinim vardır.

#### Okul Merkezli Yönetim Kültürü ve Öğrenen Okullar

Okul merkezli yönetim, eğitim-öğretimle ilgili kararların okulda alınması, bu okulların yeniden yapılandırılması ya da yerinden yönetim olarak isimlendirilir (Brown ve Hunter, 1998; Robertson ve Wohlstetter, 1995). Buna göre, okullar yerel yönetimlerin destekleri ile oluşturulacak bir okul bölgesi içinde, kendi koşullarına uygun olarak, kendi çalışan ve yakın çevre potansiyelini kullanarak ve ana ilkelere merkezi yönetimce benimsenen ölçütlere bağlı kalarak kendi yönetimini kendi sağlamalıdır.

Öğrenen örgütlerin felsefesi; insanlarda kullanılmayan büyük bir potansiyel olduğu, eğer çalışanların bireysel gelişimi desteklenirse bu potansiyelin ortaya çıkabileceği anlayışına

dayanmaktadır (Ünal, 1999). Okullar, hızlı gelişime uyum sağlayabilmek için bireylerin öğrenmeyi öğrendikleri, klasik “öğreten kurum” anlayışından “öğrenen kurum” anlayışına geçmelidir. Böylece eğitim sürekli devam etmeli ve okullar artık bilgi aktaran değil, üretebilen kurumlar haline gelmelidir (Şimşek, 1997).

#### Öğrenme ve Öğretme Yaklaşımı

Bilgi toplumunun öğretme teknolojisi bir öğrenme teknolojisidir (Hesapçioğlu, 1996). Öğrenme, fabrika modeli olan okulların tekelden, bireylerin ve grupların birbirlerine öğrettiği süreç olmaktan çıkacak ve öğretme değil keşfetme, arama, bulma olacaktır (Şimşek, 1997). Eğitim zincirinde, geniş bir bilgi beceri tabanı ile donatılmış, öğrenmesini öğrenmiş ve daha çok öğrenmeye güdülenmiş mezunlar amaçlanmalıdır (TÜBA-TÜBİTAK-TTGV, 1996).

Son yıllarda üzerinde en çok durulan konulardan birisi ezbersiz eğitimidir. Ezberin yoğun olduğu öğretim yönteminde verilen bilginin doğru ve değişmez olduğuna inanılmakta ve böylece ezber insanoğlunun en ilginç özelliği olan merakının sönmesine neden olmaktadır. Akli geliştirmenin, zenginleştirmenin en önemli aracı olan merak; öğrenme, özendirme ve doğru yönlendirmeyle oluşur. Öğrenmenin kendisi bir ödül olarak yeni öğrenmelere olan merakı artırır. Merak yaratıcılığı gündeme getirir ve yaratıcılık birbirinden farklı da olsa her insanın doğasında bastırıldıkça körelen, ortaya çıktıkça gelişen bir değerdir (Bulurman, 2003). Eğitimin amacı kendi potansiyelini en iyi kullanabilen insanlar yetiştirmek olmalıdır. Bu nedenle, eğitimde öğretmenin rolü değişmeli ve geleneksel öğrenme yöntemlerinin yerine yeni öğretim yöntemleri uygulanmalıdır.

Beynin çalışmasına uygunluğu, yaşam boyu öğrenen bireylere gereksinim, geleneksel öğretimin çağın gereksinimlerini karşılayamaması, öğrenme / öğretme anlayışındaki gelişmeler; etkililiği ve üstünlüğü nedeniyle aktif öğrenmeye ilgi artmıştır. Aktif öğrenme, öğrenene öğrendiklerini birleştirme, karşılaştırma, kullanma, sergileme vb. birçok fırsat verir ve beynin öğrenme malzemesini sindirecek zamanı olur (Açıkgöz, 2003).

Hesapçioğlu’na (1996) göre, öğretmeden çok öğrenmenin odak olmasıyla kişisel öğrenme profillerine en uygun öğrenme yönteminin seçilmesi ve farklı kişilerin farklı biçimde öğrendiklerinin kabul edilmesi gerekir. Önemli olan insanların zeka profillerindeki çeşitliliğin

öğretim, malzeme ve ölçme/değerlendirme süreçlerine yansıtılmasıdır. Gardner, çoklu zekanın eğitim programları ve öğretim yöntemlerinin öğrencilerin zeka bileşenlerine uygun olduğu birey merkezli okullar önermektedir. Eğitimsel olarak çoklu zeka kuramından çıkarılabilecek en önemli sonuç, insanların farklı biçimde öğreniyor, öğrendiklerini farklı biçimde gösteriyor ve kullanıyor olmasıdır. Aktif öğrenme teknikleri bilgi çağının gerektirdiği insan niteliklerine özgü insan profili yaratmak için öğrencilere kendine özgü öğrenme fırsatları vererek, uzmanca anlamayı özendirerek çoklu zeka kuramının uygulanmasını kolaylaştırır (Açıkgöz, 2003).

### Öğretmenin Rolü

Yeni öğretim teknolojileri okul ve öğrenme biçimleri üzerinde derin etkiler yaratmakta, öğretmen rolleri denetleyici ve yol gösterici, güdüleyici ve örnek oluşturma durumuna dönüşmektedir. Bilgi toplumunda okullardan beklenen öğrencileri öğrenmeye hazırlamaktır (Hesapçıoğlu, 1996). Dalin ve Rust'a göre, bilgi toplumunda öğretmen ve öğrenci arasındaki çizgi farklılaşmakta, öğretmenler tek doğruya sahip olması beklenen kişiler değil öğrencinin merakını canlandıran, onu araştırmaya yönelten danışman konumunda kişi olmalıdır. Prokash ve Esteva'ya göre, post endüstriyel toplumda öğretmenler, öğrencilerine yerel olaylara odaklanmaktan çok küresel düşünmeyi, dünya vatandaşı olmayı, bilinçlerini genişletmeyi, ulusal ve kültürel sınıflara kapanmanın ötesinde daha ilgili bireyler olarak küresel köyde başkalarını kucaklamayı öğreteceklerdir (Bulurman, 2003).

### Yaşam Boyu Eğitim

Bilgi toplumu "öğrenmenin sürekliliği" ilkesini gündeme getirmiştir. Bilgi toplumunda insanlar sürekli öğrenmek zorundadırlar. Bu nedenle okulun işlevi iyi ve doğru şeyler öğretmek değil, "öğrenme kapasitesini geliştirmek" olacaktır (Özden, 1998). Pealman'a göre öğrenme artık katı ve hiyerarşik bir program etrafında düzenlenmiş sınırlı bir yaşantı olmaktan çıkıp, yaşam boyu devam eden bir süreç haline gelmiştir. Bilgi, artık belli kurum ve bireylerin tekelinde değildir ve birey yaşamının her anına yayılıp kullanılabilir (Şimşek, 1997).

### SONUÇ

Çıkış noktası ekonomik olan küreselleşme, yaşamın her anına yayılmakta, siyasal, ekonomik, hukuksal, kültürel ve toplumsal tüm süreçleri etkilemekte, teknoloji devrimiyle

birlikte durdurulması zor bir süreç halini almaktadır. Bu süreçte ülkeler, temelde ekonomik amaçlarla birleşme çabasına girmekte, diğer bölgelerde güç haline gelmiş ülke ya da birliklere karşı bütünleşme çabasına girmektedirler. AB de bunlardan biridir ve AB'de siyasal, ekonomik, hukuksal, kültürel ve toplumsal tüm süreçlerde bir bütünleşme çabası görülmektedir. Karşılıklı etki içinde biri diğerinin sürükleyicisi gibi görülen küreselleşme ve teknolojik devrimle birlikte bilgi çağına girilmiş insanlardan beklenen bilgi ve beceri donanımı kökten değişmiştir. Bu süreçte eğitimin önemi artmış, özellikle Türkiye gibi gelişmekte olan ve AB'ye girme hazırlığında olan bir ülkenin eğitim sistemini tümüyle gözden geçirip yeni bir yapılmaya gitmesi gereği mutlak olarak doğmuştur. Türkiye izlenecek politika ile küreselleşmenin toplumsal eşitsizliğe neden olma ve sadece ekonomiye hizmet etme gibi olumsuz etkilerini ortadan kaldırma çabası içinde (Vilas, 1997), gerek nitelikli insan gücü yetiştirme gerekse sözü edilen yeniliklerden belki de habersiz kesimi yaşam boyu eğitim ilkesine uygun olarak çağın gereklerine göre eğitimsel olarak donatma görevini yerine getirmelidir.

### KAYNAKLAR

1. Acar, A. ve Yavuz, A. (1998). "Küreselleşme Olgusunun Finans Piyasaları Üzerine Etkisi", Süleyman Demirel Üniversitesi İİBF Dergisi, Sayı: 3.
2. Açıkgöz, K.Ü. (2003). Aktif Öğrenme, İzmir, Eğitim Dünyası Yayınları, 2. Baskı.
3. Amin, S. (1997). "Kapitalizm, Emperyalizm, Küreselleşme", Özgür Üniversite Formu, 1997, Ankara. Devran Matbaası.
4. Baştürk, Ş. (2003). "Bir Olgu Olarak Küreselleşme: Sorunlar ve Bir Çözüm Önerisi; Küresel Yönetişim", [http://www.isguc.org/senol1.htm].
5. Baudrillard, J. (1999). "Üç Boyutlu Karmaşık Bir Düzen: Global, Evrensel ve Tekil Küreselleşmenin Eritici Gücü", İTÜ Vakfı Dergisi, Sayı: 29.
6. Bektur, T. ve Titiz, T. ve Küçükkaragöz, H. (1997). "Ezbersiz Eğitim", Eğitim Sempozyumu, Nasıl Bir Eğitim Sistemi, Güncel Uygulamalar ve Geleceğe İlişkin Öneriler, İzmir.
7. Brown, F. ve Hunter, R. C. (1998). "School-Based Management", Urban Education, 33 (1).

8. Bulurman, B. (2003). "Enformasyon Toplumu ve Eğitim", [http://www.isguc.org/banul.htm].
9. Cresson, E. (2003). "Öğretim ve Eğitim: İşsizlikle Mücadele", [http://www.adana-to.org.tr/dok/egitim.htm].
10. Çelik, V. (1995). "Küreselleşme Sürecinde Avrupa'da Eğitim Yönetimi", Eğitim Yönetimi, yıl: 1, Sayı: 4.
11. Çoban, A. (2002). "Küreselleşmeye Karşı Olmak: Olanaklar ve Sınırlılıklar", Praksis, yıl: 2, Sayı: 7.
12. Ercan, F. (1999). "Neo-Liberal Eğitim Ekonomisi; Eleştirel Bir Çerçeve Denemesi", Eğitim: Ne İçin? Üniversite: Nasıl? YÖK: Nereye?, Ankara: Ütopya Yayınları.
13. Erkızan, H.N. (2002). "Küreselleşmenin Tarihsel ve Düşünsel Temelleri üzerine", Doğu Batı, yıl: 5, Sayı: 18.
14. Hesapçıoğlu, M. (1996). "Bilgi Toplumunda Eğitim ve Okulun Geleceğine İlişkin Düşünceler", Yeni Türkiye, yıl: 2, Sayı: 7.
15. Horozoğlu, Ş. (1998). "Öğretmenlerin Yakın Gelecekteki Rollerine İlişkin Roller" Eğitim Yönetimi, yıl: 4, Sayı: 14.
16. Kale, N. (1998). "2000'li Yılların Eğitimi Nasıl Olmalı?", Türkiye'de Eğitim Yönetimi, İstanbul, Kültür Koleji Eğitim Vakfı Yayını.
17. Keyman, E. F. (2002). "Kapitalizm-Oryantalizm Ekseninde küreselleşmeyi Anlamak: 11-Eylül, Modernite, Kalkınma ve Öteki Sorunsalı", Doğu Batı, yıl: 5, Sayı: 18.
18. Kılıçbay, M. A. (2002). "Kültür Çoğunluğu Sona Ererken", Doğu Batı, yıl: 5, Sayı: 18.
19. Kömeçoğlu, U. (2002). "Küreselleşme, Modernleşme, Modernlik", Doğu Batı, yıl: 5, Sayı: 18.
20. Özden, Y. (1998). Eğitimde Dönüşüm Yeni Değer ve Oluşumlar, Pegem yayını.
21. Peck, B. T. (1997). "Devolution in Decision Making: Some Changes in National Approaches", Phi Delta Kapan, 78 (7).
22. Robertson, P. ve Wohlstetter, P. (1995). "Generating Curriculum and Instructional Through School-Based Management", Educational Administration Quarterly, 31 (3).
23. Sarıbay, A. Y. (1999). "Küreselleşme ve Demokrasi", İTÜ Vakfı Dergisi, Sayı: 29.
24. Smadja, C. (1999). "Tehlikeli Yaşam Yılı: Küreselleşme Geri Döndürülemez", İTÜ Vakfı Dergisi, Sayı: 29.
25. Şeylan, G. (1994). Değişim, Küreselleşme ve Devletin Yeni İşlevi, Ankara, İmge Kitapevi.
26. Sezal, İ. ve Erkan, S. (1996). "XXI. Yüzyıl Öğretmeni", Yeni Türkiye, yıl: 2, Sayı: 7.
27. Şimşek, H. (1997). 21. Yüzyılın Eşiğinde Paradigmalar Savaşı Kaostaki Türkiye, İstanbul, Sistem Yayıncılık.
28. Tezcan, M. (1998). "Küreselleşmenin Eğitimsel Boyutu", Eğitim ve Bilim, Sayı: 108, No:108.
29. Togan, S. (2002). "Avrupa Entegrasyonu ve Türkiye AB ilişkileri", Doğu Batı, yıl: 5, Sayı: 18.
30. TÜBA-TÜBİTAK-TTGV (1996). Yükseköğretimde KY Alt Grubu Raporu, Ankara.
31. Türk, A., (2003). "Küreselleşme ve Eğitim", [http://www.google.com/search?q=cache:zyllMGRHoGoJ:54ahmetturk.sitemynet.com/kureselegitim.doc+K%C3%BCreselle%C5%9Fme+ve+e%C4%9Fitimvehl=trveie=UTF-8].
32. TÜSİAD (1998). Yeni Bir Ekonomi-Ticaret Diplomasisi Stratejisine Doğru.....
33. Ünal, S. (1999). "Geleceğin Okulu", Milli Eğitim, sayı: 141.
34. Vilas, M. C. (1997). "Küreselleşmeye Dair Altı Yanlış Görüş", Özgür Üniversite Formu, Ankara, Devran Matbaası.
35. Zencirkıran, M. (2003). "Küreselleşme: Sorunlar ve Çözüm Önerileri", [http://www.isguc.Org/memet2.htm].